

Opbouw van de studie Psychologie

0. Onderwijsvisie en onderwijsconcept

Een *onderwijsvisie* geeft de ambitie van een opleiding weer: hoe positioneert de opleiding zich, wat vindt ze belangrijk, wat is haar identiteit? Wat heeft de opleiding enerzijds aan studenten te bieden, wat verwacht ze van studenten anderzijds? Het *onderwijsconcept* van een opleiding concretiseert de onderwijsvisie: wat zijn de consequenties ervan voor de inrichting en vormgeving van het onderwijs? Daarmee geeft het onderwijsconcept een beeld van wat (aankomende) studenten van de opleiding kunnen verwachten.

Onderwijsvisie en onderwijsconcept hebben ook betrekking op de toekomst. In de onderwijsvisie wordt een lange termijn perspectief gegeven: op welke punten wil de opleiding de komende drie tot vijf jaar verbeteringen aanbrengen? Het onderwijsconcept geeft richting aan deze onderwijsontwikkeling en –vernieuwing.

Het bovenstaande impliceert dat niet alles wat in onderwijsvisie en –concept naar voren wordt gebracht al daadwerkelijk gerealiseerd is. Een opleiding is geen statisch gegeven, maar een dynamisch fenomeen waaraan een voortdurende zelfvernieuwing eigen is. Men mag de opleiding er aan houden dat deze vernieuwing zich voltrekt langs lijnen die in overeenstemming zijn met de visie en het concept.

Onderwijsvisie

Psychologie aan de Universiteit Utrecht
<i>...biedt de student:</i>
<ol style="list-style-type: none">1. Een hoogwaardige opleiding, waarin de student leert vragen en problemen aan te pakken op een wetenschappelijk verantwoorde wijze en waarin de student zich ontwikkelt tot een volwaardig en betrokken lid van de academische gemeenschap;2. Uitdagend en gevarieerd onderwijs, waarin de student werkt aan problemen die een duidelijke relatie hebben met de verschillende profielen waarvoor wordt opgeleid: de onderzoekspraktijk en de professionele praktijk;3. Deskundige docenten die studenten coachen in hun ontwikkeling naar psycholoog - onderzoeker en hen inspireren het beste uit zichzelf te halen;4. Een brede oriëntatie in de bachelor met veel keuzemogelijkheden binnen en buiten de psychologie en een breed scala aan programma's in de master;5. Adequate voorlichting en begeleiding op momenten die er toe doen.
<i>...vraagt van de student:</i>
<ol style="list-style-type: none">1. Interesse in het gedrag van mensen en in het doorgronden van dat gedrag;2. Communicatieve vaardigheden, reflectief en analytisch vermogen;3. Liefde voor het vraagteken, zich uitgedaagd voelen door onzekerheden;4. De motivatie om het beste uit zichzelf te halen, door verantwoordelijkheid te nemen en inzet te tonen;5. Openstaan voor de overtuiging dat de wetenschappelijke benadering van problemen meerwaarde oplevert.

Onderwijsconcept

I. Curriculumlijnen naar inhoud, vaardigheden en didactiek

1.1 Inhoud: van brede basis naar specialisatie

Het onderwijsprogramma vormt een samenhangend geheel *qua opbouw en inhoud van het programma*.

In de werkgroepen en (in mindere mate) in colleges is veel ruimte voor de interactie tussen docent en student, en tussen studenten onderling. Deze interactie heeft het karakter van een dialoog; ook het overdragen van kennis gebeurt in principe op basis van argumenten. Op deze manier ontwikkelen studenten zich tot kritische en onafhankelijke, academisch gevormde beoefenaars van het vak.

De opbouw naar inhoud loopt van oriëntatie naar specialisatie: in jaar 1 wordt de kennisbasis gelegd en komen alle subdisciplines van de psychologie aan bod. In jaar 2 en 3 wordt de specialisatie voorbereid via studiepaden. In de master staat het specialisme centraal. In deze fase is er aandacht voor integratie en toepassing van kennis en vaardigheden in het werkveld.

De opbouw:

Niveau 1: Inleidend

Brede introductie in vakgebied: aanleren taal van het vak, basisbegrippen, introductie in fundamentele concepten, aanreiken referentiekader.

Niveau 2: Verdiepend

Inzoomen op deelgebieden, 'state of the art' met betrekking tot kennis/inzichten, lopende wetenschappelijke debatten, aanleren specifieke methoden en technieken.

Niveau 3: Gevorderd

Integreren/synthetiseren: voorspellen op basis van theorie, theorievorming op basis van onderzoeksgegevens, eigen bijdrage aan conceptuele kaders.

Niveau 4: Master

Zelfstandig en individueel toepassen van de synthese van kennis en vaardigheden binnen de context van de beroepspraktijk van de psycholoog als professional of als wetenschapper.

Naast de verticale opbouw van het onderwijsprogramma wordt óók aandacht besteed aan de horizontale samenhang van het programma: de inhoud wordt per studiefase gekozen en afgestemd.

Toetsing richt zich op kennis, inzicht en vaardigheden en wordt bij voorkeur geïntegreerd aangepakt. De manier waarop wordt getoetst, sluit aan op de leerdoelen en werkvormen van een studieonderdeel. Dat betekent dat verschillende toetsingswijzen worden gecombineerd, bijvoorbeeld via schriftelijke toetsen (zoals een betoog waarin verschillende begrippen met elkaar worden vergeleken, een onderzoeksopzet, feedback aan medestudenten en multiple choice) en opdrachten die ter plekke worden uitgevoerd (bijvoorbeeld mondeling presenteren, postersessie).

1.2. Vaardigheden: van inleidend tot gevorderd

Het onderwijsprogramma vormt een samenhangend geheel qua *opbouw en integratie van academische vaardigheden*.

In de bachelor- en masterfase wordt systematisch, samenhangend en expliciet aandacht besteed aan de ontwikkeling van academische vaardigheden.

'Systematisch' verwijst naar: goed doordacht, rekening houdend met de opbouw van de (deel)vaardigheid en de inhoud van de cursus en het type leertaak.

'Samenhangend' duidt op: doorgaande lijnen in het curriculum, geïntegreerd in de vakken.

'Expliciet' betekent: de vaardigheden en de opbouw worden door de docenten benoemd en zijn herkenbaar voor de student.

De opbouw:

Niveau 1: Inleidend

Instructie in en kleinschalige oefening van academische vaardigheden, kennismaking met contextaspecten van het vak.

Niveau 2: Verdiepend

Zelfstandig mondeling en schriftelijk presenteren, eigen reflectie op maatschappelijke / filosofische / ethische implicaties.

Niveau 3: Gevorderd

Eigen bijdrage aan vraagstelling, in samenhang evalueren van wetenschappelijke informatie over hetzelfde onderwerp uit verschillende bronnen en bovendien vanuit verschillende wetenschappelijke theorieën en perspectieven.

Niveau 4: Master

Gesuperviseerd zelfstandig functioneren in en reflecteren op de wetenschappelijke en/of beroepspraktijk van de psycholoog.

De opbouw van academische vaardigheden biedt aanknopingspunten voor de inhoud en de werk- en toetsvormen. Academische vaardigheden worden geïntegreerd beoordeeld: het opgeleverde product (bijvoorbeeld onderzoeksopzet, betoog, reflectiepaper waarin de mening van de student over de literatuur wordt verwoord) en het proces (hoe is het product tot stand gekomen) zijn onderwerp van beoordeling (kennis, inzicht en vaardigheden). Studenten nemen de feedback die ze krijgen mee naar een volgende opdracht of cursus.

1.3. Didactiek: verantwoordelijkheid en complexiteit

Het onderwijsprogramma vormt een samenhangend geheel: *de didactische opbouw van het programma is gebaseerd op toename van verantwoordelijkheid en toename in complexiteit.*

Verantwoordelijkheid

Wat betreft verantwoordelijkheid loopt de opbouw van 'docent gestuurd, naar gedeelde sturing naar student gestuurd'. Deze verantwoordelijkheid kan zijn gericht op de keuze van: opdrachten, casussen of problemen, leerdoelen, ondersteuning bij zelfstudie, opdrachten en ICT, literatuurverwijzingen en studiebronnen, ondersteuning in de colleges en werkgroepen, toetsing en het geven van feedback.

Complexiteit

Wat betreft de mate van complexiteit van leertaken loopt de opbouw van eenvoudig, gemiddeld, naar complex. De complexiteit kan betrekking hebben op:

- de toenemende complexiteit in de taken zelf,
- de variatie in mentale modellen die studenten moeten kunnen hanteren (conceptuele modellen: hiërarchisch, vergelijkend en contrasterend, et cetera; structurele modellen, bijvoorbeeld opbouw van een wetenschappelijk artikel; causale modellen, bijvoorbeeld boomstructuur),
- een toename van de cognitieve inspanning die er geleverd moet worden (opbouw in cognitieve strategieën).

II. Accenten in de opleiding

2.1 Onderzoek is geïntegreerd in alle onderdelen van het onderwijsprogramma.

Vanaf het begin van de opleiding worden studenten uitgedaagd mee te denken over onderzoek; ze zetten een eigen onderzoek op; ze gaan kritisch om met gepubliceerde bronnen, ze analyseren theoretische modellen op bruikbaarheid.

De wetenschappelijke aanpak staat vanaf dag één centraal. In de bachelorfase ontwikkelt de student zich tot aspirant-onderzoeker en professional.

2.2. Het onderwijsprogramma stimuleert actief studiegedrag. Onder het motto 'leren door ervaren' worden de studenten in alle cursussen gestimuleerd om met de studiestof aan het werk te gaan. Het merendeel van de gekozen werkvormen is uitdagend en activerend. Studenten voeren opdrachten uit, waardoor ze zelf vragen formuleren, relevante informatie zoeken, kennis toepassen, individueel of samen met anderen problemen oplossen, die oplossingen schriftelijk of mondeling presenteren, enzovoorts. Door het uitvoeren van deze opdrachten maken de studenten zich inhoudelijke kennis eigen en ontwikkelen ze academische vaardigheden. Zelfstudie vormt hiervoor een voorwaarde.

2.3. De opdrachten zijn zoveel mogelijk voorzien van een context: ze zijn authentiek doordat ze ontleend zijn aan de praktijk van de psycholoog (van zowel de psycholoog als onderzoeker als de psycholoog als professional). Dit begint al in het eerste jaar. Daardoor krijgen de studenten aan het begin van de studie een concreet beeld van het soort problemen en taken waar ze als afgestudeerd psycholoog mee aan de slag moeten.

2.4. Praktijkproblemen worden op een wetenschappelijke manier aangepakt.

Studenten werken aan (vereenvoudigde) praktijkopdrachten waarin ze beslissingen moeten nemen over ingrepen, behandelplannen, adviezen en waar sprake is van hulpvragen, klachten, problemen. Deze beslissingen beargumenteren ze vanuit theoretische inzichten en modellen. Bij de onderzoeker ligt de nadruk op het ontwikkelen van nieuwe kennis en inzichten door het steeds opnieuw doorlopen van de empirische cyclus, bij de professional ligt de nadruk op het gebruik van deze inzichten in de praktijk. Vanaf jaar 1 is er aandacht voor deze 'regulatieve cyclus' die opgevat kan worden als een extensie van de empirische cyclus. In de empirische cyclus blijft de werkelijkheid nadrukkelijk intact, terwijl in de regulatieve cyclus de toetsing van hypothesen door het verzamelen van empirische gegevens in dienst staat van de verandering (regulering) van de werkelijkheid. In de regulatieve cyclus gaat het er om in te spelen op de klachten en hulpvragen en te komen tot een oplossing van de problemen.

2.5. Het onderwijsprogramma in de bachelorfase start met een brede basis met veel keuzemogelijkheden **en loopt uit in een keuze voor een specialisatie**. De student krijgt daarmee de mogelijkheid zich breed te oriënteren én te profileren. In de bachelorfase wordt de masterfase voorbereid: studenten bereiden zich voor op een specialisatie via 'studiepaden'.

2.6. Kleinschaligheid en cohesie worden gerealiseerd via werkgroeponderwijs en individuele begeleiding. Studenten worden in hun ontwikkeling naar aspirant en junior-psycholoog begeleid door docenten in hun rol van expert en coach. De start wordt in het eerste jaar gemaakt via de organisatie van 'freshmen colleges'. Studenten zijn ingedeeld in groepen van maximaal honderd (die werkgroeponderwijs krijgen in groepen van maximaal 25 studenten) en werken met een vast team van kerndocenten. De *docentbegeleiding* en het *tutoraat* zijn in de basisfase geïntegreerd in het 'college', later in het studiepad en het masterprogramma. Zij zijn er onder andere op gericht studenten te ondersteunen bij het maken van keuzes.

Voor de extra ambitieuze student zijn er honourprogramma's.

2.7. Er is evenwicht in individueel en teamwerk. Afgestudeerde psychologen werken individueel en in teamverband. Als onderzoeker maak je deel uit van de onderzoeksgemeenschap en review je het werk van andere onderzoekers. Als psycholoog werk je meestal in multidisciplinaire teams en denk je met elkaar na (ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid) over bijvoorbeeld diagnose en effectiviteit van de interventie. In de opleiding wordt daarom veel belang gehecht aan de ontwikkeling van academische vaardigheden en –meer specifiek- analytisch/reflectief vermogen. Dit gebeurt onder andere door vanuit verschillende verantwoordelijkheden samen te werken aan opdrachten en door elkaars tussenproducten te voorzien van peerfeedback. In de opleiding worden individueel en samenwerkend leren afgewisseld en ontwikkelen studenten zich tot start-bekwame peer reviewers. Leren samenwerken en peer reviewen is een doel op zich, waarbij individuele toetsing van de voortgang in het eigen leerproces van elke student afzonderlijk vooropstaat.